

Okul Müdürlerinin Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi

Hakan CANPOLAT¹

Ali SEMERCİ²

Rüstem BAYRAM³

Öz

Okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmış olan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem gurubu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapmakta olan, seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 300 okul müdürüdür. Araştırmanın veri toplama aracında kişisel bilgiler formunun yanında Sürekli Kaygı Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği bulunmaktadır. Araştırma verilerinin analizi SPSS 22.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p=0.05$ olarak alınmıştır. Araştırmada okul müdürlerinin yaşları ile sürekli kaygı düzeyleri, cinsiyetleri ile umutsuzluk düzeyleri, görev yaptıkları okul türü, ebeveyn tutumları ve kıdem süreleri ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin yaşlarının, kıdem sürelerinin yükselmesi ile birlikte sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin de yükseldiği, yüksek lisans eğitimi almış okul müdürlerinin, lisede görev yapmakta olan okul müdürlerinin, ebeveyn tutumu otoriter olan okul müdürlerinin kaygı düzeylerinin diğer okul müdürlerine göre sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:Eğitim, Okul Müdür, Sürekli Kaygı, umutsuzluk.

Examining the Levels of Trait Anxiety and Hopelessness of School Principals

Abstract

The survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study, which was conducted to examine the trait anxiety and hopelessness levels of school principals. The sample group of the research is 300 school principals, who are working in public schools affiliated to the Ministry of National Education in the province of Malatya in

¹ Muammer Şahin Zafer İlkokulu, Doğanşehir, /Malatya, esmer_can_87@hotmail.com

² Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, Doğanşehir, Malatya, biosem44@gmail.com

³ Polat Vaiz Şahin İlkokulu, Doğanşehir, Malatya, rustem.bayram44@gmail.com

the 2021- 2022 academic year, determined by the random sampling method and volunteered to participate in the research. In the data collection tool of the research, there are Trait Anxiety Inventory and Beck Hopelessness Inventory, as well as the personal information form. Analysis of the research data was made with the SPSS 22.0 statistical data evaluation program. The level of significance in the study was taken as $p=0.05$. In the study, it was determined that there is a statistically significant difference between the age of the school principals and their trait anxiety levels, their gender and their hopelessness levels, the type of school they work in, their parental attitudes and their seniority, and their trait anxiety and hopelessness levels. As a result of there search, the anxiety and hopelessness levels of school principals with graduateed ucation, school principals working in high schools, and school principals with authoritarian parenting attitudes were found to be higher than those of other school principals was found to be higher.

Keywords: Education, School Principal, Trait Anxiety, Hopelessness.

Giriş

Kurumlar, bireysel güçleri aşan hedeflere ulaşmak için birlikte çalışan insanlardan oluşmaktadır. Ortak çaba gerektiren bir hedefe ulaşmak, birden fazla kişinin güçlerinin ve eylemlerinin birliğini ve bütünleşmesini gerektirir. İşbirliği olmadan sosyal hayat olmamaktadır. Kurum ve medeniyet eş anlamlıdır (Aydın, 1998). Kurum, bazı sosyal ihtiyaçları karşılamak için önceden belirlenmiş hedeflere ulaşacak görev ve rolleri gerçekleştirmek için güçlü yanlarını ve eylemlerini koordine eden çalışanlardan oluşan sosyal açık bir sistemdir (Başaran, 1982).

Bir kurum bir yapıdır. Yönetim, bu yapıyı manipüle etme sürecidir. Öte yandan, bir eğitim kurumu, üyeleri arasında bir ilişkiler ağıdır. Toplumun ihtiyaçlarını karşılama amacıyla kurulmuş olan kurumlar arasında eğitim kurumları bulunmaktadır. Okul olarak adlandırılan imiz bu kurumun en öne çıkan özelliği, toplumdaki gelen ve topluma giden insanların hammaddeleri ile faaliyet göstermesidir. Bu sebeple, okulların kurumsal boyutu bireysel boyutuna göre daha az hassastır. İnfomal yönü resmi boyuttan daha ağır ve etki alanı daha kapsamlıdır. Sosyal bir yapı biçiminde kurularak ve eğitim işlevini yürütmesi gereken okullarda davranış biliminin ve insanlar arasındaki ilişkilerinin yeri çok önemli olmasından olayı okul yöneticilerinin daha informal bir ortamda çalışması, otoriteden çok etkilemeye başvurması ve davranış bilimleri konusunda iyi eğitim almış olması gerekmektedir (Bursalıoğlu, 1982).

Bir kurumun hayatta kalması, öncelikle hizmet verdiği kişi ve topluma fayda sağlıyor olmasına bağlı olmaktadır. Bu misyonu başarabilmek için işgücü kaynaklarının sağlanması, bu kaynakların rasyonel bir şekilde kullanılması, çalışanların teşvik edilmesi ve entegrasyonlarının sağlanması gibi psikolojik konular ele alınmalıdır (Aydın, 1998).

Owens'a (2001) göre bir organizasyondaki insanların davranışlarını organizasyonun hedeflerine ulaşmak için etkileyerek onları yönlendirmek, yöneticiler ile liderlerin birincil görevi olmalıdır. Bu nedenle eğitim liderleri, eğitimin tüm paydaşlarını kurumda sosyalleşme imkanı bulduğu süreç ve faktörlere, tüm paydaşların kurum hakkındaki algılarının, değerlerinin ve inançlarının nasıl geliştiğine ve bunların davranışlarını nasıl etkilediğine odaklanmalıdır.

Bireyler ve kuruluşlar arasındaki ilişki çift yönlüdür. Bu durum kurumdan bireye ve bireyden kuruma doğru etkileşimin olduğunu ifade etmektedir. Kurumlar, bireylerin davranışlarını etkilemenin yanı sıra kurumların ve bireylerin çalışma şeklini de biçimlendirmektedir (Aydın, 1998).

Kurumlardaki davranış yalnızca; ihtiyaçlar, beklentiler ve üyelerin motivasyonları ile ilgili değildir. Davranışların şekillenmesini sağlayan bu unsurların dinamik bir yapısı bulunmaktadır. Kurum üyeleri, kuruma kendilerine özgü birçok benzersiz değer, amaç ve inanç katmaktadırlar. Bu kişisel özellikler, kurumsal yaşamın rasyonel yönlerini oluşturmaktadır. Böylece, kurum üyelerinin kuruma kattıklarının toplamı, kurumun benzersiz "kişiliğini" ortaya çıkartmaktadır. Bundan doğan kurumsal iklim, kurumun doğallığını ve insaniliğini oluşturmaktadır (Hoy ve Miskel, 2001).

Eğitim kurumlarına görev yapan öğretmenlerin duygudurumları arasında bulunabilecek kaygı ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilen umutsuzluk durumu da okul iklimi üzerinde etkili olabilecek unsurla arasındadır. Öğretmen kaygı düzeyleri, eğitim ve psikoloji alanında araştırma konusu olmuştur. Öğretmenlerin ruh sağlığını etkileyen olumsuz faktörler arasında olan stres faktörleri, halk arasında görülebilen öğretmenlerin çalışma saatlerin kısa olduğu, öğrenci fazlalığı ve buna bağlı olarak velilerin sayıca artması, kaynaştırma eğitimi kapsamında olan öğrencilerin diğer öğrenciler ile entegrasyonlarının sağlanması, diğer öğretmenler ile etkin bir iletişim ortamının kurulamamış olması, okullarda görülen istenmeyen olaylar, okul yönetiminden yeterince destek alınamaması, kurum içerisindeki rol karmaşası, eğitim araç ve gereçlerindeki yetersizlikler gibi faktörler bulunabilmektedir (Bursalıoğlu, 1982).

Eğitim ortamının okul müdürüne vermiş olduğu stres yükü onların kaygı ve umutsuzluk yaşamalarına sebep olabilmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Kaygı Kavramı

Kaygının birçok farklı tanımı olmasına rağmen (Monat ve Lazarus, 1985), çoğunlukla dile getirilen tanımına göre kaygı, hoş gitmeyen bir duygudurumu ifade etmektedir. Kaygı, tehlike veya istenmeyen bir durum yaşama korkusu ya da beklentisinden kaynaklanan huzursuzluk oluşturan bir korku durumu tanımlamaktadır. Kaygı, kişisel gelişimin normal bir parçası olsa da, çoğu kişi stresli veya tehlikeli durumlarla karşılaştığında kaygıyı yaşamaktadır ve kaygıya genellikle panik, korku, acı ve dehşet duyguları eşlik etmektedir. Kaygı, korkudan nesnesiz olması bakımından farklıdır (Budak, 2005). Genel olarak kaygı, bireyde tamamen rahatsız edici, hoş olmayan bir duygu olarak kendini göstermektedir, bu da bireye açıklanabilen veya açıklanamayan bir tehlikenin aniden ortaya çıkabileceği ve belli olmayan bu tehlike ile beraber gerginlik ve buna bağlı olarak saldırganlık duyguları olarak ortaya çıkabilmektedir (Tükel, 2000).

Kaygının özellikleri arasında, bireyin yaşadığı durumu öznel olarak anlaması ve hissetmesi, bireyin gelecekle ilgili kaygı duyması, kendini kötü hisseden ancak bu durumu ifade edemediği bir duygu ve bu durumla birlikte gelişen panik ve huzursuzluk gibi fiziksel tepkilerin ortaya çıkmasıdır (Tükel, 2000).

Bireyler belirsiz bir durumla karşı karşıya kaldıklarında nasıl bir sonucun gerçekleşeceğini bilememektedirler. Durum bazen yönetilebilir ve kişiye ve duruma rahatsızlık vermezken, bazen kontrol edilemez ve rahatsız edici hale gelebilmektedir. Bu nedenle bazı bireyle benzer olaylar veya durumlar hakkında yoğun bir endişe duymakta ve yaşamları üzerinde hiçbir kontrole sahip olamamaktadırlar. Buna karşılık bazı bireyler ise aynı durumlara tepki vermemektedir (Ladouceur vd., 2000).

Kaygı, bir dizi istenmeyen duygu ve kontrolü yapılamayan düşünceler bütünüdür (Hayes, 2008). Kaygı durumu bir seviyeye kadar birey için motive edici bir unsur olabilmektedir (Kelly, 2002). Buna karşılık kaygı düzeyinin artması ve kalıcılığı, bireyin günlük faaliyetleri ve topluma uyumu üzerinde olumsuz psikolojik stres yaratmaktadır (Ulutaş ve Alişanoğlu, 2003).

Kaygı tarif edilemez bir duygudur, kişinin kendince yaşamış olduğu hislerden ortaya çıkmaktadır (Türkçapar, 2004). Kaygının düzeyinin yükselmesi, fiziksel, bilişsel, duyuşsal, davranışsal birçok etkinin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Kaygı farklı yaş guruplarında farklı semptomlarla kendini göstermektedir. Bu semptomlar kaygının belirtilerinden olsa da kaygıyı bir veya birden fazla faktör bir araya gelerek oluşturmaktadır (Köknel, 1982).

Fizyolojik açıdan bakıldığında; kalp atışında hızlanma, terleme, ayak ve el parmaklarının üşmesi, baş ve midede ağrılar oluşması, iştahsızlık, uyku düzeninin bozulması gibi yaygın bedensel reaksiyonlar oluşturan kaygı, ayrıca titreme, ağızda kuruluk, ses kısıklığı ve çekingenlik, bazen idrar kaçırma gibi sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Şahin, 2019). Korku ve kaygı durumları arasındaki benzerlikten dolayı, korku hissi sırasında ortaya çıkan sonuçlara benzer durumlar kaygı anında da ortaya çıkabilmektedir (Cüceloğlu, 2000).

Kaygının yüksek düzeyde olmayan hali bireyler için yapıcı ve yaratıcı davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilirken, yükselen kaygı düzeyi bu tür davranışların önündeki en büyük engel olabilmektedir. Kaygı ile korkulan nesnelere veya ortamlardan kaçınmak veya alışıldık davranışları gerçekleştirmek için tasarlanmış davranışlar sergilemeye başlamaktadırlar (Cüceloğlu, 2000).

Kaygı, engelleyici ve motive edici özelliklere sahiptir. Kaygı, yeni davranışlar, başarı ve verimlilik öğrenmede itici bir güçtür. Düşük kaygı düzeyine sahip kişilerin, yüksek kaygı düzeyine sahip kişilere göre basit davranışlara uyum sağlama olasılıkları daha zor olabilmektedir (Cüceloğlu, 2000). Bunun yanı sıra, çevreyi kontrol etme, hafıza güçlükleri, beklenti ve gereksinimleri düzenlemede güçlük, başarıda düşme, işe isteksiz davranma gibi belirtiler oluşabilmektedir (Öztürk, 2001).

Kaygı, bireyin gelecekle ilgili düşüncelerinde de etkili olmaktadır. Bireyin gelecekle ilgili kaygı içerikli düşünceleri arasında, yapmayı arzu ettiği bir durumu yapamayacağını düşünmesi, kendisinin veya ailesinin başına istenmeyecek bir durumun gelmesini düşünmesi gibi düşünceleri saymak mümkündür. Kaygı ayrıca, bireyin olaya karşı algıladığı stresi, algılanan stresli olaylar için başa çıkma için ortaya koyacağı davranışları da kapsamaktadır. Bireyde karışık düşüncelerin oluşması, hafıza ile ilgili güçlükler yaşaması, konsantre olamaması, dikkatin dağılması, düşünceler üzerinde kontrol kaybı" gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2001).

İnsanlar, maruz kaldıkları çevresel koşullara göre kaygı düzeyinin gelişmeye başladığı yaşam boyu süren bir gelişim sürecine katılmaktadırlar. Ekonomik sorunlar, nüfus artışı ve hızlı teknolojik ilerleme gibi stresi artıran çevresel faktörler de bireyin kaygı düzeylerini artırabilmektedir. Fiziksel zarara yönelik tehditler, öz değere yönelik tehditler ve bireyin genellikle potansiyel olarak yapma ihtimali olan, yüksek bir performans gerekliken bireyin bunu gösterememesi, sağlığını tehdit edecek bir durumun ortaya çıkması da bireyin kaygı durumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kırıcı, 2010).

Genel olarak kişiyi kaygıya iten faktörler dört faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler arasında; yaşadıkları arasında belirsizlikler olması, iç çatışma hissi, ortaya koyacağı davranışların sonucunda olmasını beklediklerin gerçekleşmemesi gibi faktörler bulunmaktadır. Belirsizlik, bireyin gelecekle ilgili beklentilerinin olduğu ve geleceğin öngörülemez olduğu durumlarda kişisel kaygıya neden olmaktadır. İç çatışma anlamında kaygı, kişinin inandıkları, önemstedikleri ve yaptıkları arasında içsel bir çatışma yaşamaları durumunda ortaya çıkmaktadır. Birey herhangi karşılaşacağı sorunların çözümünün olumsuzlukla neticeleneceğini düşünmesi halinde kaygının ortaya çıkması beklenmektedir (Tükel, 2000).

Diğer bir faktör de sosyal desteğin çekilmesi durumudur. Bazı insanlar sosyal çevrelerini değiştirmez, aynı ortamda uzun süre kalırlar ve alıştikları ortam ve düzende desteklenerek, sosyal çevreleriyle etkileşime girerek yaşamlarını sürdürmektedirler. Buna karşılık mevcut durumdaki değişimler de yeni durum ile uyum sorundan dolayı kaygının ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir (Tükel, 2000).

Yapılan araştırmalarda kaygı duygularına yol açabilecek birçok tehlikeli durumun bulunduğu belirlenmiştir (Butcher vd., 2013). Kaygıyı etkileyen diğer faktörlere baktığımızda; yaş, cinsiyet, ebeveyn tutumları, ebeveyn eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, ebeveyn mesleği, kardeş sayısı ve başarı gibi faktörler öne çıkmaktadır (Tükel, 2000).

Umutsuzluk

Umutsuzluk, bireyin olumsuz niteliklerle tanımladığı, geleceğe yönelik beklentilerinin olumsuz olduğu ve bu olumsuzluğun değiştirilemeyeceği bir düşünce ve duygu durumudur. Umutsuz insanlar, gelecekte her şeyin daha da kötüye gideceğine inanarak geleceğe olumsuz bakmaktadırlar (Kumcağız, 2007).

Umutsuzluk kavramı, insanların başarısızlığı başarıya dönüştüremeyeceğine ve sorunları çözemeyeceğine, yaşanan olaylardan haksız da olsa yanlış çıkarımlarda bulunamayacaklarına ve bunları çözmeye çalışmadan bile olumsuz sonuçlar bekleyeceklerine inanmaları olarak tanımlanmaktadır (Akandere vd., 2009).

İnsanlar kendilerini umutsuz hissedersen, hayatlarında yaşadıkları durumlara bir çözüm bulamadıklarını düşünmektedirler. Geleceğe olumsuz bakarlar, geleceklerini karanlık görürler, elde etmek istediklerine ulaşamayacaklarını, attıkları her adımın başarısız olacağını düşünmektedirler (Kumcağız, 2007).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmış olan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde çok satıdaki bir grup içerisinden alınan örneklemin iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi mümkün olabilmektedir (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okulların müdürleridir. Araştırmanın örneklemi ise evren içerisinden seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 300 okul müdürüdür (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Okul Müdürlerinin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

		N	%
Yaş	25 ve altı	23	7,7
	26-35	34	11,3
	36 ve üzeri	243	81,0
Cinsiyet	Erkek	158	52,7
	Kadın	142	47,3
Öğrenim durumu	Lisans	250	83,3
	Yüksek Lisans	50	16,7
Okul türü	İlkokul	14	4,7
	Ortaokul	131	43,7
	Lise	155	51,7
Anne baba tutumu	Otoriter	138	46,0
	İlgisiz	22	7,3
	Demokrat	140	46,7
Mesleki kıdem	10 yıldan az	42	14,0
	11-20 yıl	147	49,0
	21 yıl ve üzeri	111	37,0
	Total	300	100,0

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin %81'i 36 ve üzeri yaşlardadırlar. %52,7'si erkek olan okul müdürlerinin %83,3'ü lisans mezunudur. Okul müdürlerinden %51,7'sinin görev yaptığı okul türü lisedir. Okul müdürlerinden %46,7'sinin ailesi demokrat, %46'sının otoriterdir. Okul müdürlerinden %49'unun mesleki kıdemi 11-20 yıl, %37'sinin ise 21 yıl ve üzeridir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracında kişisel bilgiler formunun yanında Sürekli Kaygı Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği bulunmaktadır.

Sürekli Kaygı Ölçeği, Spielberger vd. tarafından 1964 yılında geliştirilmiş ve envanterin Türk kültürüne uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Öner & Le Compte (1983) tarafından yapılmıştır. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinde durumluk kaygı ve sürekli kaygı şeklinde iki alt ölçek bulunmaktadır. Bu çalışmada sürekli Kaygı Envanteri

kullanılmıştır. Sürekli kaygı maddelerinde ifade edilen duygu davranışları ise sıklık derecesine göre; (1) hemen hiçbir zaman, (2) bazen, (3) çok zaman ve (4) hemen her zaman şeklinde cevaplandırılır. Ölçeklerin puanlaması 20 ile 80 arasındadır. Puanın artması kaygı seviyesinin yüksek olduğunu, düşük puan ise kaygı seviyesinin azlığını ifade eder. Düşük yüzdellik kaygı seviyesinin az olduğunu belirtir. Bu araştırma kapsamında yürütülen güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha (α) değeri sürekli kaygı için .87 olarak hesaplanırken, bizim çalışmamızda ise .79 olarak bulunmuştur.

Beck, Weissman, Lester ve Trexler tarafından geliştirilmiş, özgün adı "Hopelessness Scale" olan Beck Umutsuzluk Ölçeği, 20 maddeden oluşmaktadır. "Evet" veya "Hayır" şeklinde cevaplanan ve ölçekte alınacak en düşük puan "0" ve en yüksek puan "20"dir. Ölçekteki ifadelerden 11'i olumlu, 9'u olumsuz ifadelerdir (Durak ve Palabıyıkoglu, 1994).

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi SPSS 22.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile yapılmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerinin dağılımının tespit edilmesi amacıyla yüzde ve frekans analizi yapılmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla çarpıklık ve basıklık analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Normallik Analizi

	Ort.	ss.	Min-Max	Çarpıklık	Basıklık
Sürekli Kaygı	2,56	0,38	1,60-3,55	-0,304	-0,758
Umutsuzluk	1,54	0,12	1,05-2,00	-1,381	1,446

Araştırma verilerinin normallik analizinde çarpıklık değerlerinin -0,304 ile -1,381 arasında değiştiği, basıklık değerlerinin ise -0,758 ile 1,446 arasında değiştiği belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,500 ile +1,500 arasına olması sebebiyle araştırmanın veri setinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Araştırma verilerinin normal dağılım göstermesi sebebiyle verilerin anlamlılık düzeylerinin analizinde parametrik testlerden t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p=0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin demografik özelliklerine göre sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin anlamlılık düzeylerinin analizi yapılmıştır.

Tablo 3. Okul müdürlerinin Yaşlarına Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	F	p
Sürekli Kaygı	25 ve altı	23	2,357	0,368	8,149	0,000
	26-35	34	2,393	0,396		
	36 ve üzeri	243	2,596	0,365		
	Total	300	2,555	0,377		
Umutsuzluk	25 ve altı	23	1,528	0,122	1,329	0,266
	26-35	34	1,509	0,140		

36 ve üzeri	243	1,543	0,116
Total	300	1,538	0,119

Okul müdürlerinin yaşları ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken ($p < 0,05$), umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 4. Okul Müdürlerinin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	t	p
Sürekli Kaygı	Erkek	158	2,522	0,400	0,060	0,115
	Kadın	142	2,591	0,348		
Umutsuzluk	Erkek	158	1,523	0,135	0,017	0,021
	Kadın	142	1,555	0,096		

Okul müdürlerinin cinsiyetleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p > 0,05$), umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo 5. Okul Müdürlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	t	p
Sürekli Kaygı	Lisans	250	2,541	0,377	0,996	0,149
	Yüksek Lisans	50	2,625	0,373		
Umutsuzluk	Lisans	250	1,534	0,124	0,182	0,176
	Yüksek Lisans	50	1,559	0,091		

Okul müdürlerinin eğitim durumları ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 6. Okul Müdürlerinin Okul Türlerine Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	F	p
Sürekli Kaygı	İlkokul	14	2,336	0,409	18,599	0,000
	Ortaokul	131	2,436	0,368		
	Lise	155	2,675	0,342		
	Total	300	2,555	0,377		
Umutsuzluk	İlkokul	14	1,486	0,142	4,722	0,010
	Ortaokul	131	1,521	0,121		
	Lise	155	1,557	0,113		
	Total	300	1,538	0,119		

Okul müdürlerinin görev yaptıkları okul türü ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo 7. Okul Müdürlerinin Ebeveynlerinin Tutumuna Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	F	p
Sürekli Kaygı	Otoriter	138	2,594	0,345	5,870	0,003
	İlgisiz	22	2,302	0,369		
	Demokrat	140	2,555	0,396		
	Total	300	2,555	0,377		
Umutsuzluk	Otoriter	138	1,556	0,097	9,054	0,000
	İlgisiz	22	1,443	0,151		
	Demokrat	140	1,535	0,127		
	Total	300	1,538	0,119		

Okul müdürlerinin ebeveynlerinin tutumu ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 8. Okul Müdürlerinin Kıdemlerine Göre Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeylerinin Analizi

		N	Ort.	ss.	F	p
Sürekli Kaygı	10 yıldan az	42	2,276	0,295	18,666	0,000
	11-20 yıl	147	2,547	0,380		
	21 yıl ve üzeri	111	2,670	0,346		
	Total	300	2,555	0,377		
Umutsuzluk	10 yıldan az	42	1,495	0,154	3,212	0,042
	11-20 yıl	147	1,545	0,111		
	21 yıl ve üzeri	111	1,547	0,113		
	Total	300	1,538	0,119		

Okul müdürlerinin kıdemleri ile sürekli kaygı ve depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 9. Okul Müdürlerinin Sürekli Kaygı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi

		Sürekli Kaygı	Umutsuzluk
Sürekli Kaygı	r	1	,415**
	p		,000
	N	300	300
Umutsuzluk	r	,415**	1
	p	,000	
	N	300	300

Okul müdürlerinin sürekli kaygı düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kaygı düzeyinin yükselmesi umutsuzluk düzeyinin de yükselmesine sebep olmaktadır.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Kaygı ve umutsuzluk, birbirini etkileyebilen duygudurumlardandır. Okul müdürleri eğitim dönemi boyunca kurumun hedeflerine ulaşmak amacıyla çalışırken kaygı düzeyleri buna bağlı olarak umutsuzluk düzeyleri de yükselebilmektedir. Araştırmada okul müdürlerinin bazı demografik özelliklerine göre sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri incelenmiştir.

Okul müdürlerinin yaşları ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken, umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yaş değişkeni bireyler için kaygı ve umutsuzluk düzeyinin artmasında etkili olabilmektedir. Araştırmada okul müdürlerinin yaşlarının yükselmesi ile birlikte kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. Yaşla birlikte oluşabilen tükenmişlik durumu okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesine sebep olabilmektedir.

Okul müdürlerinin cinsiyetleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmazken, umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erdem (2020) okul müdürlerinin kaygı düzeylerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu araştırmasında okul müdürlerinin cinsiyetleri ile kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Günal (2020) okul müdürlerinin kaygı düzeylerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu araştırmasında okul müdürlerinin cinsiyetleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını tespit etmiştir. Araştırmada kadın okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri erkek okul müdürlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı almış oldukları sorumluluklar ile birlikte okul müdürlüğü görevini yapmaları sırasında daha fazla kaygı ve umutsuzluk yaşayabilmektedirler.

Okul müdürlerinin eğitim durumları ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Günal (2020) yaptığı araştırmada eğitim düzeyi ile sürekli kaygı düzeyi arasında sadece lisans düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğunu, diğer eğitim düzeyleri ile sürekli kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirlemiştir. Eğitim durumunun yükselmesi bireylerin yaptıkları işe daha yoğunlaşmalarına sebep olabilmektedir. Okul yöneticilerinin eğitim düzeylerinin yükselmesi ile işleri ile ilgili bilgi düzeylerinin artmasına bağlı olarak kaygı ve umutsuzluk düzeyleri artabilmektedir.

Okul müdürlerinin görev yaptıkları okul türü ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Araştırmada okul müdürlerinin görev yaptıkları eğitim kademesi yükseldikçe kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükseldiği görülmüştür. Görev yapılan eğitim kurumunun düzeyi yükseldikçe farklı sorumluluklar olmakla birlikte, öğrencilerin yaşlarının yükselmesi, lise ve üniversite sınavlarına girecek olmaları gibi durumlar yüzünden okul müdürlerinin de sorumlulukları artabilmektedir.

Okul müdürlerinin ebeveynlerinin tutumu ile sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ebeveyn tutumu bireyin ileriki yaşamına da etki edebilen bir faktör olmaktadır. Ebeveynlerin tutumları bireylerin

ileriki yaşamlarında kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesini sağlayabilmektedir. Araştırmada okul müdürlerinden ailesi otoriter olanların kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailenin çocuğuna kazandırdığı tutum, çocuğun da ileriki yaşlarda benzer bir tutum göstermesine ve buna bağlı olarak da kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesine sebep olabilmektedir.

Okul müdürlerinin kıdemleri ile sürekli kaygı ve depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erdem (2020) yaptığı araştırmasında okul müdürlerinin kıdemleri ile kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada okul müdürlerinin kıdem düzeylerinin yükselmesi ile birlikte sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir. Kıdem durumunu artması da okul müdürlerinin sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesine sebep olabilmektedir. Kıdem süresinin yükselmesi okul müdürlerinin yaşayabileceği tükenmişlik durumunun da ekşiyle onların kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesine sebep olabilmektedir.

Araştırma sonucunda okul müdürlerinin yaşlarının, kıdem sürelerinin yükselmesi ile birlikte sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin de yükseldiği, yüksek lisans eğitimi almış okul müdürlerinin, lisede görev yapmakta olan okul müdürlerinin, ebeveyn tutumu otoriter olan okul müdürlerinin kaygı düzeylerinin diğer okul müdürlerine göre sürekli kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul müdürlerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesi görevlerini yaptıkları sırada zorluklar yaşamalarına sebep olabilecek önemli faktörlerdir. Okul müdürlerinin hizmetiçi eğitimle kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yükselmesine sebep olan faktörlerine en aza indirilmesi adına çalışmalar yapılması yararlı olabilir.

Okul müdürlerinin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla açık uçlu sorular sorularak geniş araştırmalar yapılması, okul müdürlerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olmaması için yapılacak çalışmalara veri oluşturması adına yararlı olabilecektir.

Kaynakça

- Durak, A ve Palabıykoğlu R. (1994), Beck umutsuzluk ölçeğinin geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2(2), 311-319.
- Erdem, S. S. (2020). *Ortaöğretimde Görev Yapan Okul Müdürlerinin Kaygı Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Günel, S. (2020). *Örgüt İklimi İle Kaygı (Durumluk – Sürekli) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Mersin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Weissman, A., Beck, A.T., Lester, D. ve Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism: the hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 42(6), 861-865.

- Akandere, M. Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 23-32.
- Kumcağız, H. (2007). *Grupla Psikolojik Danışmanın Diyabet Hastalarının Umutsuzluk Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Monat, A. ve Lazarus, R. (1985). *Stres And Coping: Some Current Issues And Controversies*. Newyork: Columbia University Press.
- Aydın, M. (1998). *Eğitim Yönetimi*, 5. Baskı. Ankara: Hatipoğlu
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Bursalıoğlu, Z. (1982). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Butcher, J. N., Mineka, S. ve Hooley, J. M. (2013). *Anormal Psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve Davranışı*, 10. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hayes, S. H. (2008). Restriction of working memory capacity during worry. *Journal of Abnormal Psychology*(117), 712-717.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 117-135.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research, And Practice* (6th ed.). New York: Mc Graw Hill.
- Kelly, W. E. (2002). Some evidence for nonpathological and pathological worry as separate constructs: an investigation of worry and boredom. *Personality and Individual Differences*(33), 345-354.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Ladouceur, R., Gosselin, F. ve Dugas, M. (2000). Experimental Manipulation of Intolerance of Uncertainty: A Study of a Theoretical Model of Worry. *Behaviour Research and Therapy*(38), 933-941.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal And Coping*. New York: Springer Publishing.
- Owens. R. G. (2001). *Organizational Behavior In Education: Instructional Leadership And School Reform*. 7. Baskı, Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Öztürk, M. O. (2001). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp.

Tükel, R. (2000). *Anksiyete Bozuklukları*. Ankara: Çizgi Tıp.

Türkçapar, H. (2004). Anksiyete bozukluğu ve depresyonun tanısal ilişkileri. *Klinik Psikiyatri*, 12-16.

Ulutaş, İ., ve Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri ile Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(128), 65-71.